

Techreuzen versus democratie

Als Big Tech niet wordt beteugeld betekent dat het einde van de democratische rechtstaat, betoogt jurist Reijer Passchier. 'In Silicon Valley lachen ze zich rot'

6

Welke o.o-etjes zijn wél lekker? Welke alcoholvrije biertjes moet je drinken om de laatste week van Dry January door te komen? Mare zette een ervaren testpanel aan het werk om er acht te proeven. 'Oh my god, dit is zó lekker. Ik zou hier echt net zo dronken van worden'

8

Banden met Israël Raad is het eens, maar maakt tóch ruzie

2

Affaire Hofman Archeologen willen getuigen laten verhoren

4

Het bezuinigen gaat beginnen: eerst het ‘laaghangend fruit’

Korten op externe inhuur, buitenlandreizen en openingstijden moet twee miljoen euro opleveren. Het is een begin van een omvangrijke bezuinigingsoperatie. ‘De impact zal groot zijn.’

DOOR VINCENT BONGERS

‘Zols verwacht krijgt het hoger onderwijs te maken met zeer forse bezuinigingen’, schreef het college vorige week op de website van de universiteit over de besparingen van minister Bruins op het hoger onderwijs. ‘De impact hiervan zal groot zijn, en deze bezuinigingen komen nog eens bovenop de reeds bekende tekorten in de begroting 2025-2029.’

Het college is al bezig met ‘een eerste bezuinigingslag’ door zich te richten op ‘laaghangend fruit’. ‘Dit zijn besparingen die we op zeer korte termijn door kunnen voeren, en waarmee een bedrag van ongeveer twee miljoen euro gemoed is.’ Voorbeelden van dit laaghangend fruit zijn besparen op ‘het inhuren van externe krachten, het huren van externe locaties en buitenlandse reizen’.

Ook zullen universitaire gebouwen in Den Haag en Leiden minder vaak open zijn. Dat kan ook een ‘forse bezuiniging opleveren’.

Het college schrijft dat door deze besparingen ‘zo snel mogelijk door te voeren’ de eerste stappen gezet worden ‘op weg naar een zo gezond mogelijke financiële huishouding in de komende jaren’.

De zogeheten Kadernota, de financiële plannen van het college voor de komende jaren, die in het voorjaar verschijnt, zal meer duidelijkheid geven over de bezuinigingen.

Het college van bestuur heeft de ‘werkgroep andere tijden 2026’ in het leven geroepen. Deze commissie gaat ‘concrete en haalbare bezuinigingsvoorstellen opstellen voor de begroting van 2026. Voor de periode 2027-2030 zal de werkgroep een perspectief opstellen voor mogelijke bezuinigingen in die jaren’.

De commissie wordt voorgezeten door Koen Caminada, decaan van de faculteit Governance and Global Affairs. Ook Erwin Müller, vice-rector organisatieontwikkeling, is lid. De werkgroep heeft de opdracht de kerntaken onderwijs en onderzoek zoveel mogelijk te ontzien. De primaire taken van faculteiten moeten zo min mogelijk geraakt worden.

Daarnaast is het de bedoeling de sociale impact te beperken: ‘De effecten voor medewerkers en studenten willen we zo goed mogelijk opvangen.’

Mis niets en download nu de Mare-app

Honderden Leidse studenten en medewerkers onderbreken tijdens een zogeheten ‘walk-out’ hun colleges uit protest tegen de universitaire banden met Israël, mei 2024.

Hoe een brief met unanieme boodschap tóch niet werd verstuurd

Het college van bestuur moet haast maken met de beloofde commissie die de banden met Israël gaat beoordelen, vindt de universiteitsraad. Maar toch werd een brief met die aansporing uiteindelijk niet verstuurd, omdat de discussie erover compleet ontspoorde. ‘Dit gaat helemaal nergens over.’

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO TACO VAN DER EB

In de brief vraagt de raad aan het college om de komst van een ethische commissie, die de banden van de universiteit met Israëlische instellingen moet onderzoeken, te versnellen. Er is al een tijdelijke ‘commissie toetsing ethische aspecten in samenwerkingen’ aan het werk. Die gaat waarschijnlijk adviseren om een toetscommissie in te stellen voor onder andere Israël. Die moet dus nog geformeerd worden en een ‘advies zal pas op zijn vroegst in het najaar komen’, aldus de brief, die is opgesteld door raadsleden Joost Augusteijn (personeelspartij LAG) en Michel Vermeer (studentenpartij DSP-SC). Die verdraging is ‘problematisch vanwege de acute situatie in de Palestijnse gebieden waar dagelijks mensen sterven en waar er zoals veel internationale instituties en organisaties hebben aangegeven internationale rechtsregels overtreden worden en zich (mogelijk) een genocide aan het voltrekken is’.

Gezien de ‘acute situatie die ondanks de wapenstilstand blijft bestaan dringt de raad erop aan om nu al de commissie die onderzoek gaat doen naar de samenwerking met partners in Israël samen te stellen’. Een commissieadvies moet er niet in de herfst maar al voor de zomer liggen, staat in de brief die op een laat moment aan de raadsstukken was toegevoegd en ook niet de status heeft van een document waar de raad officieel advies over geeft. Raadsvoorzitter Pauline Vincenten omschreef de behandeling van de brief als een ‘ongebruikelijke procedure’ maar wilde het stuk graag in de openbaarheid met de raad bespreken en vervolgens naar het college sturen. Opvallend genoeg bleek de raad het volkomen eens te zijn over de boodschap van de brief – een grote meerderheid wil een snellere procedure – maar ontspoorde het debat over de precieze verwoording dermate dat de brief uiteindelijk niet

verstuurd werd. ‘Ik ben voorstander van het college te vragen om de commissie sneller te vormen’, zei Femke Spaargaren van studentenpartij PBM. ‘Maar er worden in de brief zaken bijgehaald die ik eruit zou willen hebben. De zin dat “de raad vanwege de acute situatie” is iets te uitgebreid geformuleerd. Ik zie liever iets als de “gemeenschap behoefte heeft aan duidelijkheid”. Studenten en medewerkers kijken vanuit verschillend perspectief naar de situatie, maar iedereen wil duidelijkheid. Laten we daarop focussen.’

Sami Katkhouda (DSP-SC) wilde juist wel de toon van de brief behouden. Hij had de indruk dat Spaargaren de situatie in Gaza wilde ‘downplayen’: ‘Ik vind dat respectloos ten opzichte van de Palestijnen die lijden.’

Spaargaren: ‘Het heeft er niets mee te maken van wat ik zelf vind van de situatie. Het is een urgent onderwerp, maar het debat hoort in politiek Den Haag. Je kunt bepaalde zinnen als een politiek statement zien. We hebben een doel. Het proces moet sneller, omdat de situatie acuut is. Dan hebben we alles toch?’

Maar daar waren andere raadsleden het niet mee eens. ‘Dan wil ik een stemming’, zei Augusteijn. ‘Wat is er controverseel aan schrijven dat er dagelijks mensen sterven in Gaza en dat internationale instituties en organisaties hebben aangegeven dat internationale rechtsregels worden overtreden? Kan de raad daar niet mee akkoord gaan?’

Mark Dechesne (LAG): ‘Denk je dat het college het er niet mee eens is dat er sprake is van een acute situatie?’

Augusteijn: ‘In eerste instantie wel...’ Hij werd onderbroken door Bas Knapp van studentenpartij LSP die discussie zat was. ‘Joost, kom op. Je kunt voor een heel groot deel van de brief wel consensus vinden. We zitten hier al een half uur over te vergaderen.’

Augusteijn: ‘Je luistert niet naar wat ik zei.’

Knapp: ‘Ik luister wel.’

Augusteijn: ‘Wat zei ik dan?’

Knapp: ‘Dat je de situatie acuut vindt en rechtsregels overtreden worden. Dat kun je ook tegen het college zeggen in de volgende vergadering. Dit gaat helemaal nergens over.’

Augusteijn: ‘Het college voelt blijkbaar niet dat het acuut is. Gaza is al anderhalf jaar bezig. Ik probeer overeenstemming te bereiken tussen twee groepen in de raad.’

Knapp: ‘Die groepen zijn er niet, je brengt onnodig een splitsing aan.’

Vincenten greep in: ‘Ik ga deze discussie nu afkappen. Er is consensus over het versnellen van het proces. Een heel groot deel van de brief blijft staan.’

Augusteijn drong aan op een stemming over het voorstel dat hij had gedaan, maar de voorzitter weigerde. De discussie en spanning liepen vervolgens zo hoog op dat Michel Vermeer van DSP-SC vroeg om vijf minuten te schorsen. ‘Want het loopt een beetje uit de hand.’

Na de schorsing kwamen de raadsleden er uiteindelijk toch niet uit met elkaar, ook niet na het bespreken van artikel 10.2 in het reglement van orde over de besluitvormingsprocedures in de raad.

Spaargaren: ‘Een brief is ook niet noodzakelijk. We kunnen ook tegen het college zeggen dat versnelling van de procedure nodig is.’ ‘De conclusie is uiteindelijk dat we de brief niet versturen’, stelde Vincenten vast. ‘Ik ga de kwestie rond de commissie met het college bespreken.’

Eerst inkorten, zei meneer Schrap, anders krijg je geen scriptiebegeleiding

Soms heb je als bedrukte geesteswetenschapper een moment van bijzonder academische vreugde, het idee iets levenskrachtigs te hebben ontdekt, verguld met het onbetaalbare nihil obstaat van ‘maatschappelijke relevantie’. Dan kleurt de grauwe winterdag in een gekleurder licht en stap je stralend naar buiten als een omklede zon. Je staart het wolkenweefsel open, en fluistert verkruist met Achterberg: ‘Er zijn nieuwe verten in mij ontstaan / sinds het zoo doodstil sneeuwde. / Ik zou nu naar ieder mensch willen gaan / en zeggen ik was niet zoals gij meende’.

In zo’n ongelofelijke staat van euforie begon ik als pionier binnen de Neerlandistiek aan mijn masterscriptie over de literatuuropvatting van Etty Hillesum (1914-1943). Deze Joodse jongedame had oorlogsdagboeken geschreven à la Anne Frank en was vrijwillig naar doorgangskamp Westerbork afgereisd om het lijden van zoveel nazislachtoffers op schrift te stellen, wat ze uiteindelijk niet heeft overleefd. Ik zou horizons van hoop schetsen door haar literaire visie te ontvouwen, die inspiratie bood voor de verslagenheid van zoveel jonge alfa’s in ons cultuurzure calamiteitperk.

Als een bezetene ging ik aan de slag: ik meldde mij aan bij haar onderzoekscentrum te Middelburg, schreef brieven aan nationale kranten over haar vredesboodschap, maakte een dichtbundel die ik met een pianiste op muziek zou zetten voor het Bevrijdingsfestival.

En die scriptie?

Na een valse start – iets met hooi, een vork en te veel – knalde ik er in een maand de hele literatuuranalyse uit, waarna ik enkel nog een conclusietje hoefde te krabbelen. Alles liep op rolletjes, totdat iemand onverbiddelijk aan de noedrem trok: meneer Schrap. Meneer Schrap is (let op de onvoltooid tegenwoordige tijd hier waarmee ik min of meer mijn diploma riskeer) mijn zakelijke scriptiebegeleider, die ik pas echt leerde kennen

toen ik 80 procent van mijn scriptie-onderzoek apetrots als eerste versie bij hem inleverde. Ik glunderde als een kind dat zijn allereerste kleurenknoei-erij genaamd ‘tekening’ bij zijn vader onder zijn neus schoof.

Niet alleen had ik noest gehengst, ook meende ik recht te hebben gedaan aan Etty’s literaire ontwikkeling. Goedgeluimd trad ik zijn kamer binnen en nadat we ons gerieflijk hadden neergevlind, zei hij: ‘Flink gewerkt, maar ik ga er pas echt naar kijken als je het inkort tot de voorgeschreven woordgrens.’

‘Woordgrens?’ ontviel me voor ik er erg in had.

‘Je mag in totaal maximaal 20.000 woorden gebruiken, inclusief noten, bibliografie en bijlagen’, zei meneer Schrap. ‘Jij zit nu al op 35.000 en bent nog niet eens op het einde. Dat is echt veel te veel.’

Ik begon te stamelen over dat het nog maar een conceptversie was, het neerlandistieke pionierswerk en wat dit kon betekenen voor de wereld, waarop hij antwoordde: ‘Henrik, je hoeft de wereld niet te verbeteren, alleen maar een onderzoeksvraag te beantwoorden’. Inkorten, anders geen begeleiding was de boodschap. Uitzonderingen waren niet mogelijk. Mijn tekening was definitief verscheurd.

Eenmaal thuis klikte ik betueterd de tekstkleur ‘rood’ aan in mijn scriptiedocument. Voordat ik de kaalslag zou starten, besloot ik de studiegids te controleren of meneer Schrap het misschien toch mis had. Maar nee inderdaad, het klopte allemaal: artikel 2 van de ‘Regeling MA-scriptie’ rekende 1000 woorden per EC, en mijn scriptie was 20 EC, ergo 20.000 woorden. Ik wilde de regeling wegklikken, om onder de elegie van Rachmaninoff darlings te gaan killen, tot de rareit van die berekening ineens tot me doordrong: 28 uur rekenen voor 1000 woorden, is ongeveer 100 seconden per woord. Maar een bronvermelding plaats ik in minder dan 5 seconden? En bovendien is het geen zelf gefabriceerde tekst, hoezo wordt dat dan meegerekend in de studiebelasting van mijn woordenantaal?

Hoewel dit aan alle kanten rammelde, kreeg ik niet de indruk dat dit meneer Schrap iets zou interesseren. Je hebt soms lui die zijn ingelijfd bij de bedaar, en er hun beroep van hebben gemaakt alle levenslust uit de jeugd te zuigen onder het mom van ‘realisme’. Ik las het gedicht van Achterberg bitterzoet verder: ‘Ze zijn misschien niet om mij begaan; / ze hebben hun eigen bezigheden’.

Henrik Laban studeert Neerlandistiek

Raad kraakt rapport over beveiliging: ‘Is dit onderzoeks-waardig?’

De universiteitsraad oordeelt unaniem over het rapport dat onderzoeksbureau Berenschot maakte over het omstreten optreden van universitaire beveiligers tijdens een Pro-Palestinade-monstratie: het is ondermaats.

DOOR MARK REID

Zeker voor het prijskaartje van 30.000 euro had de raad meer verwacht dan een rapport van tien pagina's, waarvan het grootste deel niet bestaat uit aanbevelingen of handvatten voor beleid, maar slechts een feitenrelaas van de gebeurtenissen rond de demonstratie. 'Wat het rapport vertelt is minder dan wat er in *Mare* is gerapporteerd. Dan kun je je afvragen wat die mensen nou eigenlijk hebben onderzocht', zegt raadslid Mark Dechesne van personeelspartij LAG maandag tijdens de universiteitsraadsvergadering. 'Daarin schiet het rapport tekort. Het heeft helemaal niet de diepgang die zich leent om er beleidsmatige beslissingen mee te maken.' 'De aanbeveling, het deel van het rapport waar ik het meeste hoop op had gevestigd, is maar één pagina', aldus Femke Spaargaren van studentenpartij PBMS. 'En dan zijn het aanbevelingen als "we moeten goed communiceren". Dat had iedereen wel kunnen bedenken. Is dit onderzoekswaardig?'

Berenschot kreeg in maart 2024 de opdracht de gebeurtenissen op 9 november 2023 te onderzoeken, nadat ophef was ontstaan over beveiligers die drie docenten en een student na afluop van de demonstratie op straat achtervolgden tot in een kledingwinkel. Aanvankelijk had de universiteit het CoT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement ingehuurd, maar dat gaf de opdracht in december 2023 terug nadat de onpartijdigheid van het bureau in twijfel werd getrokken. Reden: het bureau is opgericht door toenmalig FGGA-decaan Erwin Muller, die zelf aanwezig was tijdens de demonstratie en daar demonstranten vermanend had toegesproken. Belangwekkender dan de algemene aanbevelingen lijken de bijlages van het Berenschotrapport te zijn, waarin staat dat de beveiliging van de universiteit 'neutraliteit moet uitsralen'. Joost Augusteijn (LAG): 'Ik zou graag willen weten om welke elementen van neutraliteit het gaat. Als er alleen maar gekeken wordt of er op het kantoor van de afdeling veiligheid posters hangen die een bepaalde partij kiezen, dan lijkt me dat een beperkte blik op neutraliteit. Want we weten allemaal dat er geruchten zijn over dat de beveiliging van deze universiteit bepaalde specifieke posities inneemt.'

Daaraan voegt Timothy de Zeeuw (LAG) toe dat hij in het kader van neutraliteit graag zou willen weten wat het protocol is voor het opslaan van beeldmateriaal. Al eerder uitten verschillende studenten klachten dat beveiligers hen door het Wijnhavengebouw zouden zijn gevolgd en hen daarbij zouden hebben gefilmd, en dat dit vooral bij niet-witte studenten zou zijn gebeurd.

Binnen de raad was enige onenigheid of bij dit advies over het Berenschotrapport ook kritiek kon worden geuit over een paragraaf uit een ander document. De paragraaf uit de zogenaamde *Criteria en procedure ter bevordering van inclusieve en veilige evenementen* stelt dat 'bij politieke thema's als de oorlog in Israël en Palestina, de fossiele industrie, maar ook activiteiten voor en door studenten van kleur en verschillende regionale achtergronden er vaak behoefte is aan aanvullende informatie bij de beoordeling van aanvragen'.

Alle raadsleden waren het erover eens dat deze bewoording racistisch van aard is, maar PBMS en ONS vonden dat het advies over het Berenschotrapport niet de plek was om dit aan te kaarten. Daarop antwoordde Michiel Vermeer: 'We hebben net aan het begin van de vergadering geconstateerd dat er eigenlijk niks in het rapport staat. Dus het is best logisch om zelf maar dingen erbij te zoeken, zodat het nog een beetje betekenis houdt.' De raad bespreekt het advies met het college van bestuur op 3 februari. De universiteitsraad zou het rapport eigenlijkaal in november bespreken, maar toen ontbraken nog antwoorden van het college op de vragen van de raad.

Affaire Hofman: komt er een getuigenverhoor?

De advocaat van het archeologenkoppel Corinne Hofman en Menno Hoogland wil de onderzoekscommissie, het college van bestuur, decaan Jan Kolen en twee oud-rectoren onder ede laten verhoren door de rechter. Doel: uitsluitsel krijgen over alle onbeantwoorde vragen. Alleen: zes van de acht getuigen willen niet.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
ILLUSTRATIE SILAS.NL

Het is het zoveelste hoofdstuk in een langspannend en ingewikkeld proces. Het begon vorig jaar april, toen duidelijk werd dat het college van bestuur Leids hoogleraar archeologie Corinne Hofman wilde ontslaan. Aanleiding was een ontluisterend onderzoeksrapport waarin stond dat Hofman en haar partner Menno Hoogland zich grensoverschrijdend hadden gedragen, de wetenschappelijke integriteit schonden, hun macht misbruikten en mogelijk strafbare feiten pleegden. De commissie baseerde het rapport op verklaringen van in totaal 37 informanten, onder wie negentien melders, elf vakgenoten en drie (voormalig) bestuurders. Om Hofman te kunnen ontslaan - Hoogland was al met pensioen - startte het college een ontslagprocedure bij de kantonrechter. Die zitting was op 10 oktober, waarna de rechter op 20 november met een tussenvonniss kwam. Daarin stond dat de rechter het vermeende wangedrag en de schendingen van de wetenschappelijke integriteit voldoende aannemelijk vond, maar dat er meer informatie nodig was om tot een eindoordeel te komen.

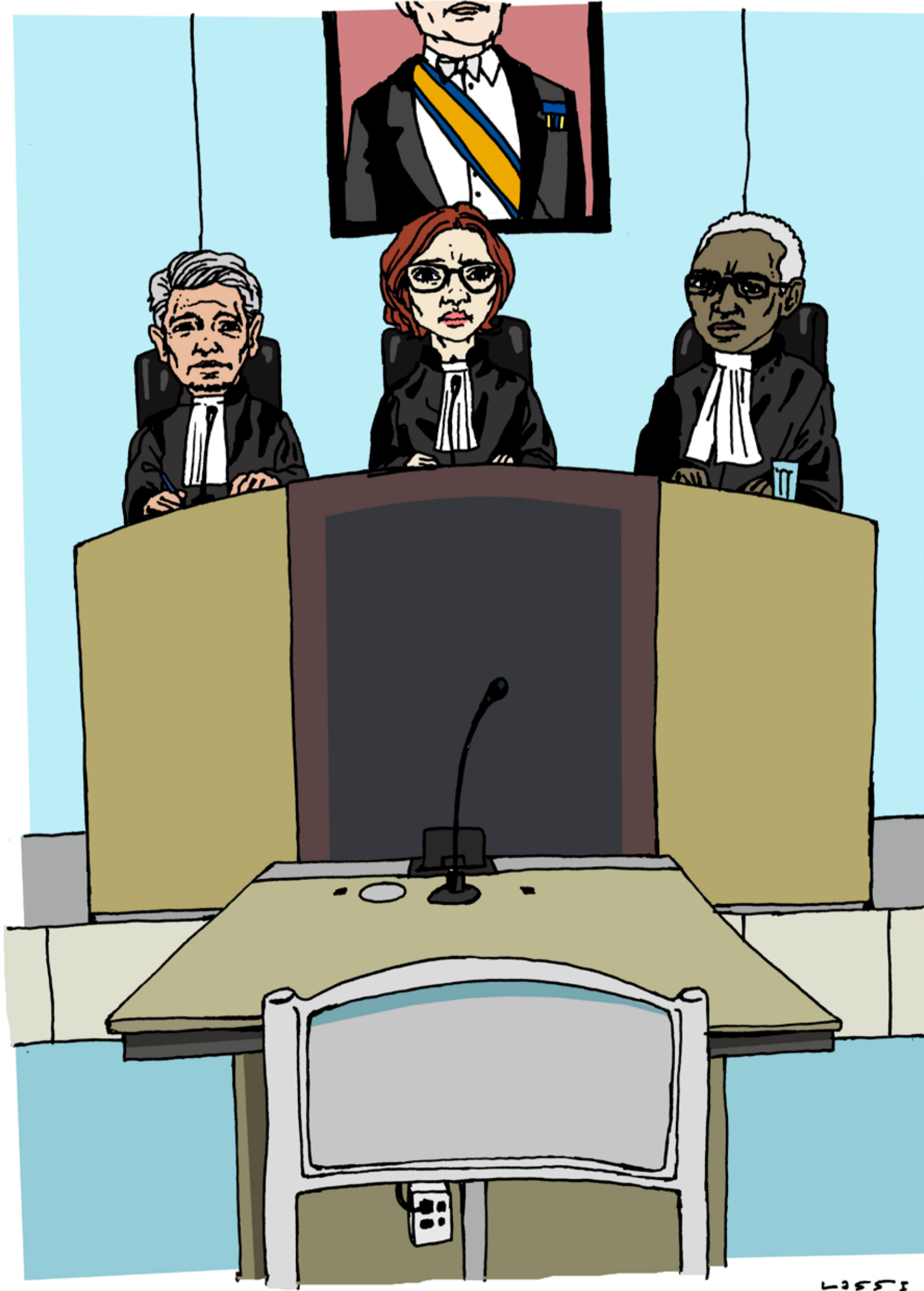
Zo kreeg Hofman nog de kans 'het door haar gestelde tegenbewijs te leveren' middels 59 verklaringen die haar verhaal zouden ondersteunen, en vroeg de rechter de universiteit om extra financiële achtergrondinformatie, bijvoorbeeld wat de hoogleraar aan pensioenopbouw zou missen als haar arbeidsovereenkomst voortijdig wordt beëindigd. Die stukken zijn uiterlijk 20 december bij de rechtbank ingediend.

Een definitieve uitspraak laat echter nog op zich wachten. De voornaamste reden is dat er nog volop wordt geprocedeerd: beide partijen mogen nog op elkaars stukken reageren. Maar wat ook meespeelt, is dat er nog een verzoek loopt tot een voorlopig getuigenverhoor dat is ingediend door de advocaat van Hofman en Hoogland, Petra Charbon. Dat is een middel om opheldering over feiten te krijgen door getuigen onder ede bij de rechter te laten verklaren.

Een voorlopig getuigenverhoor staat los van de ontbindingsprocedure, maar de kantonrechter schrijft in het tussenvonniss van afgelopen november dat het haar 'doelmatig voorkomt' dat de resultaten van het voorlopig getuigenverhoor 'worden ingebracht' in de ontbindingsprocedure. Vrij vertaald: de rechter wil pas een definitieve uitspraak doen over een eventueel ontslag zodra het (verzoek om het) voorlopig getuigenverhoor is afgerond. Een woordvoerder van de rechtbank in Amsterdam bevestigt die lezing.

De reden dat de archeologen een voorlopig getuigenverhoor hebben aangevraagd is dat er nog tal van vragen zijn waarop ze geen antwoord hebben gekregen, blijkt uit het verzoekschrift van hun advocaat Charbon. Bijvoorbeeld: 'Hoe kan het dat er voor 2023 nooit eerder met Hofman en Hoogland is gesproken over mogelijk ingediende klachten, ook niet door de decaan?' 'Waarom zijn Hofman en Hoogland de facto nauwelijks gehoord?' 'Waarom zijn er geen verslagen gemaakt van de gesprekken met hen?' 'Waarom zijn de speciaal daartoe ingerichte klachtenprocedures niet gebruikt?'

Middels een voorlopig getuigenverhoor hopen ze 'erachter te komen wat hier is gebeurd, hoe dat is gegaan en waarom', aldus de advocaat in haar verzoekschrift. Daarvoor willen ze acht getuigen oproepen: de drie leden van de onderzoekscommissie, rector

Hester Bijl en collegevoorzitter Annetje Ottow, archeologiedecaan Jan Kolen en oud-rectoren Carel Stolker en Paul van der Heijden. Maar: de onderzoekscommissie, Jan Kolen en het college van bestuur zien niets in een voorlopig getuigenverhoor, blijkt na vragen van *Mare*. Het is niet nodig en het vertraagt het proces van de ontslagzaak, stellen zij. Hun advocaten gaan daarom verweer voeren tegen dat verhoor. De zitting daarvan is op 10 maart bij de civiele rechter; een andere rechter dan de kantonrechter die de ontslagzaak behandelt. Pas na die zitting beslist de civiele rechter of er wel of geen voorlopig getuigenverhoor komt. Waarom willen de getuigen niet aan dit verhoor meewerken? Voorzitter van de onderzoekscommissie Yvonne Erkens licht toe: 'Mevrouw Hofman wil de commissie persoonlijk aansprakelijk stellen voor schade die zij zegt geleden te hebben als gevolg van het advies. Inmiddels is bij de rechter vast komen te staan dat de commissie haar werk goed heeft gedaan. Daarmee vervalt de reden om de commissieleden te horen. Dat zullen wij de rechter op 10 maart gaan vertellen.'

‘Waarom is er voor 2023 nooit eerder gesproken over klachten, ook niet door de decaan?’

Archeologiedecaan Jan Kolen laat eveneens weten dat zijn advocaat zich tegen een voorlopig getuigenverhoor zal keren. 'Het gaat er niet om of we het wel of niet willen, maar of het wel of niet nodig is. Wij vinden dat laatste.'

Ook universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke laat namens Annetje Ottow en Hester Bijl weten dat 'de universiteit een getuigenverhoor niet nodig vindt'. Ook stelt ze dat het 'in het belang van iedereen is dat er nu snel duidelijkheid komt en er spoedig een uitspraak wordt gedaan', en dat de universiteit daarom 'tegen een onnodig getuigenverhoor' is. 'Het zal de procedure onnodig rekken.'

Van Overbeeke verwijst verder naar het tussenvonniss over de ontslagzaak, waarin staat dat 'de getuigen die betrekking hebben op de totstandkoming van het advies of de samenstelling van de onderzoekscommissie, in deze procedure niet (meer) relevant zijn nu daarover reeds is geoordeeld'. Van Overbeeke: 'De rechter zegt dat het vooronderzoek en het onderzoek zorgvuldig zijn verlopen. De getuigen uit het getuigenverhoor kunnen alleen maar iets verklaren over dit (voor)onderzoek en niet over het gedrag van Hofman. Die verklaringen zijn dus niet meer relevant.' 'Daar is veel tegenin te brengen', reageert Charbon. 'Alleen al omdat diezelfde getuigen ook over andere dingen kunnen verklaren dan over die twee onderwerpen.' Daarnaast zegt de advocaat dat de universiteit vorig jaar al liet weten niet te willen meewerken aan een voorlopig getuigenverhoor. 'Toen was er nog helemaal geen uitspraak van de kantonrechter in de ontslagzaak.' Verder wijst ze erop dat de rechter die gaat oordelen of er een voorlopig getuigenverhoor moet komen, een andere is dan de kantonrechter in de ontslagzaak. 'Deze rechter is niet gebonden aan wat de kantonrechter zegt.'

De enige getuigen die geen bezwaar hebben tegen het verhoor, zijn oud-rectoren Carel Stolker en Paul van der Heijden. 'Ik ben bereid mee te werken', zegt Stolker. 'Ik heb toegezegd dat ik alle informatie wil geven die nodig is om de feiten waarom wordt gevraagd op tafel te krijgen.' Van der Heijden: 'Als er een oproep komt, zal ik gaan. Wat de rechter mij dan wil vragen, weet ik overigens niet.' Enkele weken na de zitting op 10 maart beslist de civiele rechter of er een getuigenverhoor zal komen. Zo ja, worden de leden van de onderzoekscommissie, collegeleden Hester Bijl en Annetje Ottow, archeologiedecaan Jan Kolen en oud-rectoren Carel Stolker en Paul van der Heijden allemaal opgeroepen.

En er speelt nóg iets. Afgelopen zomer diende Charbon namens Hofman en Hoogland een Woo-verzoek in waarin ze de universiteit vroeg alle informatie rondom het onderzoeksrapport over hun wangedrag te openbaren. De archeologen wilden alle schriftelijke en mondelinge verklaringen rond het onderzoek inzien, schriftelijke verslaglegging van de gesprekken op basis van audio-opnames en nagezonden correspondentie.

De universiteit weigerde daaraan mee te werken. Daar ging Charbon tegen in beroep bij de Commissie voor Beroep en Bezwaar (CBB), die daarover binnenkort een advies uitbrengt aan het college.

Hoe klierende vandalen tentamens platleggen

Net als vele andere universiteiten was ook Leiden vorige week doelwit van een cyberaanval. Nederlandse instanties worden voortdurend aangevallen door cybercriminelen. 'Het is de digitale variant van een bushokje in elkaar tremmen.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

Drie dagen op rij hadden diverse hogescholen, universiteiten, onderzoeks- en zorginstellingen afgelopen week last van geen of traag internet door een grote DDoS-aanval op het SURF-netwerk, dat door bijna alle onderwijsinstellingen gebruikt wordt om samen te werken op ICT-gebied. Eerder die week was door een cyberaanval op de TU Eindhoven tijdelijk zelfs geen onderwijs mogelijk en moest de tentamenweek worden verplaatst. Ook konden studenten en medewerkers niet bij hun mail.

'Met een DDoS-aanval probeer je eigenlijk een website of systeem tijdelijk plat te leggen door heel veel internetverkeer te sturen', legt hoogleraar cybersecurity governance Bibi van den Berg uit. 'Stel je voor: ik ben klimaactivist en ik ben heel boos op een bank omdat die nog geld investeert in fossiele brandstoffen. Dan kan ik heel veel data sturen naar die bank, waardoor er zoveel verzoeken bij de website van de bank binnenkomen dat deze uit de lucht gaat. Het is een verstoringssactie.'

Dat is vervelend, maar de schade valt veelal mee, aldus Van den Berg. 'Zulke aanvallen zijn in principe niet gevaarlijk. Als je het hebt over digitale aanvallen, valt dit in de categorie vandalisme. Het is de digitale variant van een bushokje in elkaar tremmen.'

Wie achter de recente aanvallen zit, is onduidelijk. 'Het zijn vaak klierende tieners, mensen die zin hebben om even iets kapot te maken of mensen met een activistische inslag.' Maar in sommige gevallen zijn het andere landen die cyberaanvallen uitvoeren op Nederlandse instanties, maar dan gaat het vaker om spionage of sabotage. 'Het zijn de *usual suspects*, landen met geopolitieke belangen, zoals Rusland, China, Noord-Korea en Iran.' In die gevallen kunnen de hackers uit zijn op belangrijke informatie. 'De universiteit is van oudsher een open gemeenschap: we delen kennis, dagen elkaar uit, stellen vragen en ontwikkelen nieuwe dingen. Maar in de afgelopen vijftien jaar is de keerzijde van die openheid steeds zichtbaarder geworden. Sommige partijen zijn uit op innovatie voor economische en militaire doeleinden.'

Daarom moeten we voorzichtig zijn, vindt de hoogleraar cybersecurity. 'In veel onderzoeksgebieden is Nederland koploper: nucleaire technologie, watermanagement en dijkbewaking. Internationaal verdienen we daar veel geld mee. Als andere partijen dat overnemen, bijvoorbeeld door spionage, is dat een groot probleem.'

Van den Berg vindt het opvallend dat de cyberaanvallen van afgelopen week voornamelijk op universiteiten in het zuiden van het land plaatsvonden. 'Het is natuurlijk puur giswerk, maar een van de bedrijven die in Nederland het meest getroffen wordt door cyberaanvallen is ASML – een van de grootste fabrikanten van computerchipsmachines in de wereld. Die technologie is veel waard, waardoor andere landen ook wel willen weten hoe je

chips moet maken en plannen voor het ontwikkelen van die machines willen stelen. ASML bevindt zich ook in het zuiden van het land en veel omliggende universiteiten hebben banden met het bedrijf. Maar dat blijft speculeren.'

Of de Universiteit Leiden goed beschermd is tegen dit soort aanvallen, kan Van den Berg niet zeggen. 'Ik ken de achterkant niet van wat wij in Leiden allemaal doen en hoe dat in elkaar geknutseld is. Ik denk dat de universiteit dat ook niet zal vrijgeven. Ik weet wel dat er een migratie plaatsvindt onder vele universiteiten richting de cloud. We zitten bijna allemaal in dezelfde Amerikaanse cloud, en dat maakt je kwetsbaar.'

En dan hoeft het nog niet eens aan de beveiliging van de cloud te liggen. 'Die is in principe goed beveiligd, maar als gebruikers domme dingen doen, kunnen ze per ongeluk de poort openzetten voor iemand die met een verkeerde intentie kan binnenkomen.'

Toch wil de hoogleraar geen beschuldigingsactie.'

'Het is eigenlijk magisch hoe vaak het goed gaat'

digende vinger wijzen richting gebruikers. 'Mensen kunnen hier niet de hele dag door over nadenken. Die willen gewoon even snel een mailtje typen of een rekening betalen en zijn echt niet bezig met: "Als ik hierop klik, gebeurt er iets gevaarlijks". We zien ook dat de trainingen over bewustzijn nauwelijks effect hebben. Het is jammer dat we steeds tegen gebruikers zeggen dat ze zich bewust moeten zijn van wat er mis kan gaan, terwijl je eigenlijk aan de achterkant problemen in het systeem moet oplossen zodat mensen minder domme fouten kunnen maken.'

'Bij "spam" ligt een belangrijke taak bij de IT-afdeling, zodat berichten de land koploper: nucleaire technologie, watermanagement en dijkbewaking. Internationaal verdienen we daar veel geld mee. Als andere partijen dat overnemen, bijvoorbeeld door spionage, is dat een groot probleem.'

Reijer Passchier was niet verrast dat de bazen van deze bedrijven daar zo'n prominente plek kregen. Volgens de universitair docent in Leiden en hoogleraar Digitalisering en de democratische rechtsstaat aan de Open Universiteit toont het hoe technologiebedrijven hun grip op de Amerikaanse politiek verstevigen. 'Maar ik vond het wel frappant dat de alliantie tussen Musk en Trump al vóór de verkiezingen zo expliciet was. Het verbond heeft ook nog een zekere democratische legitimatie, zou je

Hoe houden we de techreuzen in toom?

Want we zijn zowel wat betreft werk als privéleven afhankelijk van heel specifieke technologie. 'Denk aan de smartphone,

WhatsApp, social media en de elektrische auto. Bij de meeste banen gebruik je Teams of Microsoft Office en zet je informatie in de cloud. Om te kunnen functioneren als werknemer, ben je gedwongen om daarvan gebruik te maken.' Paradoxaal genoeg konden deze grote bedrijven ontstaan omdat we ons wilden bevrijden van het feodalisme. 'Een heel belangrijk concept van de Franse revolutie was het recht op eigendom. Maar veel later met de komst van kapitaalvennootschap, het uitgeven van aandelen, was enorme groei van bedrijven mogelijk. Door globalisering en digitalisering is dat geëscaleerd. We hebben een nieuwe aristocratie gecreëerd, ongelijkheid uit de hand laten lopen en kwamen uiteindelijk met Big Tech te zitten: bedrijven die nog weer tien keer groter en machtiger zijn dan de multinationals die we al kenden.'

Zelf houdt Passchier enige afstand van technologie. 'Ik ben geen puritein, maar ga niet blind in technologische hypes mee. Ik heb een refurbished smartphone, een hele oude Apple, die nog net functioneert.' Social media gebruikt hij liever niet. 'In 2009 heb ik twee weken tegen mijn zin op Facebook gezeten, want ik moest een opdracht met medestudenten maken en zij wilden via Facebook communiceren. Ik gebruik wel LinkedIn, want daar kun je als jonge onderzoeker eigenlijk niet omheen. Maar als er een goed Europees alternatief komt, stap

ik meteen over.' Een van de problemen in de ontwikkelingen rond Big Tech is dat de gemiddelde burger geen eigenaar is van die technologie. 'Die gebruik je onder voorwaarden van die paar hele grote bedrijven die erachter zitten. Die kunnen je ook elk moment de toegang ontzeggen. Er zijn nauwelijks reële alternatieven. Daarnaast zijn overheidsinstellingen in toenemende mate afhankelijk van de extreem rijke technologie-oligarchen.' Dat maakt het moeilijk om Big Tech te reguleren. 'Burgers beslissen niet zelf meer aan welke regels ze gebonden zijn. Het wordt ook niet meer in Den Haag of in Brussel besloten, of desnoods in Washington. In ondernemingsraad boardrooms, of zelfs gewoon in de hoofden van de paar ceo's in Silicon Valley en Seattle, wordt bepaald hoeveel privacy je geniet en welke technologie wordt ontwikkeld. Dat is de ramp, of vloek, die Big Tech is: we zitten in een situatie die we niet meer de baas zijn.' De Europese Unie heeft gepoogd de macht van de bedrijven in te perken, door achtereenvolgens de AVG, Digital Markets Act, Digital Services Act en onlangs de AI Act in te voeren. 'Dat zijn op zich best nuttige wetten als je er puur inhoudelijk naar kijkt.' Maar de machtsverhouding is inmiddels zo scheef dat deze regelingen het tegenovergestelde effect hebben bereikt van wat ze beogen, vreesst Passchier. 'Namelijk dat de concurrentie van Big Tech harder wordt geraakt dan de bedrijven zelf.' De technologie-reuzen hebben heel veel geld

om te lobbyen en om eindeloze gerechtelijke procedures te voeren tegen overheden of concurrerende bedrijven en kunnen ook landen tegen elkaar uitspelen.

Bovendien zijn de boetes in Europa veel te laag. 'Daar lachen die bedrijven om. De Europese Commissie vierde een feestje toen er in 2017 2,4 miljard boete aan Google werd opgelegd vanwege oneerlijke concurrentie rond advertenties. Dat klinkt als heel veel geld. Zeker voor juristen die vaak niet zo goed kunnen rekenen. Maar Google maakt 40 miljard dollar winst per jaar. Zo'n boete maakt ze geen fluit uit. Die geldstraf brengt geen enkele gedragsverandering met zich mee.' Om Big Tech effectief te bestrijden moet Europa met serieuze alternatieven komen. 'Investeren in de eigen technologiesector en er vervolgens voor zorgen dat overheden daar ook gebruik van gaan maken.' Het probleem is dat succesvolle alternatieven opgekocht worden door de reuzen.

'Het Franse bedrijf Mistral was net een beetje serieuze speler geworden op het gebied van AI. Mede door steun van Frankrijk en de Europese Unie. Het was echt een van de Europese tech-troefkaarten. Maar het bedrijf is nu grotendeels overgenomen door Microsoft. Heel vervelend natuurlijk. Je denkt een eigen speler te hebben, maar die ben je dan ook zo weer kwijt.'

Wat kan Europa nog meer doen? 'We moeten ook nadenken over een eigen Europees internet. Misschien moet je dat ook tot op zekere hoogte begrenzen. China heeft ook eigen inter-

net en begrenst, zij het om de verkeerde reden, namelijk de soevereiniteit van de communistische partij. Europa moet dat doen om de democratische rechtsstaat te beschermen.'

Verder moet Europa ervoor waken dat het Amerika kopieert en zo haar eigen Big Tech creëert. 'Als er opnieuw gigantisme ontstaat, raken we van de regen in de drup. We moeten nadenken over alternatieve ondernemingsvormen en bijvoorbeeld een maatschappelijke opdracht binnen een bedrijf borgen. Dan stapt een onderneming niet naar de beurs, maar gaan de aandelen naar organisaties die de maatschappelijke missie bewaken. Je zou er als samenleving naar moeten streven dat elke burger eigenaar van technologie wordt.'

Passchier stelt dat er veel gedebatteerd wordt over technologie en social media, maar vaak niet over de belangrijkste kwestie. 'We zijn elkaar enorm aan het bevechten over de vrijheid van meningsuiting en *biases* op social media. In Silicon Valley lachen ze zich rot omdat we het daar steeds over hebben. We moeten ons verenigen als burgers, van links tot rechts, en machtsconcentratie bij Big Tech aanpakken. We vergeten wel eens dat de democratische rechtsstaat uiteindelijk niet bestaat voor grote bedrijven of miljardairs, maar voor gewone mensen.'

Reijer Passchier, *De vloek van Big Tech, de juridisch-technologische wortels van constitutioneel verval en digitaal feodalisme*. Boom Juridisch. 229 pgs, €31,50

Als we de grote technologiebedrijven hun gang laten gaan, betekent dat het einde van democratische rechtsstaat, betoogt universitair docent staatsrecht Reijer Passchier in zijn boek *De vloek van Big Tech*. 'We zitten in een situatie die we niet meer de baas zijn.'

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO ANP

Daar zaten ze dan, pontificaal naast elkaar op de eerste rang bij de inauguratie van president Trump: de kopstukken van Amazon, Facebook en OpenAI. X-opperhoofd Elon Musk gaf zelfs een speech waarbij hij zijn arm niet in bedwang kon houden.

Reijer Passchier was niet verrast dat de bazen van deze bedrijven daar zo'n prominente plek kregen. Volgens de universitair docent in Leiden en hoogleraar Digitalisering en de democratische rechtsstaat aan de Open Universiteit toont het hoe technologiebedrijven hun grip op de Amerikaanse politiek verstevigen. 'Maar ik vond het wel frappant dat de alliantie tussen Musk en Trump al vóór de verkiezingen zo expliciet was. Het verbond heeft ook nog een zekere democratische legitimatie, zou je

kunnen zeggen. Want de kiezer heeft alsnog op Trump gestemd, misschien wel mede vanwege die alliantie met Musk. Dat is bizar, echt *next level*.'

Ook zonder Trump zijn de technologie-reuzen een groot probleem. In zijn boek *De vloek van Big Tech* vergelijkt Passchier de invloed van de bedrijven op de maatschappij met het feodalisme in de Middeleeuwen. 'Dat lijkt heel ver van ons bed, maar dat is het niet.' Uiteraard werken er geen horigen op het veld voor een in harnas gestoken leenheer. 'Maar de patronen en de machtsverhoudingen lijken heel erg op die in de Middeleeuwen. Wat vroeger de adel was, zijn nu de techbedrijven. Je bent nu als burger net zo afhankelijk, of misschien nog wel meer dan toen, van de bezittende klasse.'

Het testpanel met van links naar rechts Eva Fioole, Selma de Ruijter en Mark Broeder

Dronken van 0.0'etjes

Het einde van *Dry January* is bijna in zicht. Om de laatste week door te komen vroeg *Mare* een testpanel van fijnproevers om alcoholvrij/arm speciaalbier te beoordelen. 'Als je een bak moet trekken is dit hem wel!'

DOOR LISA BOSBUZEN
FOTO TACO VAN DER EB

Teamgenoten Selma de Ruijter (24, bestuurskunde) Eva Fioole (22, psychologie) en hun 'biercoach' Mark Broeder (25, rechten) kennen elkaar van studenten volleybalvereniging SKC. Vorig jaar ontwikkelden zij samen een speciaalbiertje ter ere van hun lustrum. Deze week verruilen zij de gebruikelijke Jupiler-afsluitpilsjes na de training voor fruitige 'kinderbiertjes', 'B-merk despo's' en IPA's met bijzondere smaken, allemaal zonder alcohol. Op verzoek van *Mare* testen ze alcoholvrij (of-arm) bier. Het idee: wie *Dry January* nu nog steeds niet heeft opgegeven, kan waarschijnlijk wel wat tips gebruiken om de laatste week door te komen. Broeder legt uit waarom hij een ideale ervaringsdeskundige is voor zo'n proeverij. 'In mijn sjaarzen- en twaazendaar bij Minerva was ik van maandag tot en met vrijdag echt aan het tanken. Nu ben ik vijfdejaars en is het wel iets geminderd.' 'Doordeweeks drink ik eigenlijk niet, in het weekend wel', zegt Fioole. 'Maar het loopt nog niet zo erg uit de hand dat ik denk, het is echt even nodig om te stoppen.' 'Maar we hebben dit weekend wel écht heel hard gezopen', lacht De Ruijter. De ouderejaars studenten kunnen zich steeds minder brakke dagen veroorloven en alcoholvrije dranken doen langzaam intrede in hun leven. 'Nu pak ik weleens een 0.0'etje tijdens het studeren', vertelt

Broeder. 'Voor mijn verjaardag had ik 0.0-bier in huis gehaald, voor het geval dat mensen met de auto zouden komen. Dat kwam niemand, dus het is niet gedronken. Maar ik denk er tegenwoordig dus wel aan.' 'Vorig jaar heb ik een maand niet gedronken', vertelt De Ruijter. 'Niet in januari, dat vind ik echt een kutmaand om niet te drinken. Het is al zo somber, dan wil je wel een beetje borrelen.' Aan de andere kant is het ook 'heel chill om niet te drinken', vindt ze. 'Als je nooit brak bent, slaap je ook beter en ga je ook automatisch meer sporten. Je leeft beter en productiever. Je merkt wel dat je minder feestjes opzoekt of eerder naar huis gaat.' 'Maar je went er wel aan volgens haar. 'Als je 0.0 drinkt op een feestje en de rest wel dronken is, ga je wel met die vibe mee. Dan word je toch een beetje giechelgig en voelt het bijna alsof je zelf drinkt.' De zoektocht naar lekkere alcoholvrije bieren die af en toe de biertjes in de derde helft zouden kunnen vervangen, blijkt nog een lastige opgave. 'Met veel 0.0-bieren vind ik de smaak het vaak nèt niet', zegt Broeder. 'Dan voelt het een beetje nutteloos en kan je net zo goed een glaasje water of cola pakken.' 'Alcohol drink je voor de buzz', roept de vriend van De Ruijter vanaf de bank, die van een afstand ook een bijdrage probeert te leveren. 'Dit is echt zonde van de calorieën.' Maar genoeg gepraat, tijd om te proeven.

'Eerder een kinderdrankje'

Fruity Lemon Lime (Bavaria)
Type: Fruitbier
Alcohol: 0,0%
Kost: € 0,97
Cijfer: 8

'Het ruikt best lekker', meent De Ruijter, die als barvrouw bij een speciaalbiertje al veel verschillende bieren voorbij heeft zien komen. Broeder: 'Een beetje naar Spa Fruit.' De Ruijter en Fioole zijn het erover eens: 'Het is echt heel lekker.' Maar het is geen bier, voegt Broeder eraan toe. Fioole: 'Als je zin hebt in de smaak van pils moet je dit niet drinken.' 'Ik proef de zomer', zegt Broeder. 'Je krijgt het gevoel dat je op het terras zit met je zonnebril op.' 'Het is wel een biertje dat écht bij die omstandigheden hoort. Dan zal ik het wel echt een acht geven', beoordeelt De Ruijter. Maar het biertje na de training wordt er nog niet voor ingeruild. 'Het vervangt eerder fris of limo', Broeder: 'Het is echt een kinderdrankje, gewoon lekker zoet.'

'Je proeft de dennenboom'

Non-Alcoholic Winter i.P.A. (Lowlander)
Type: Winter NEIPA
Alcohol: 0,3%
Kost: € 2,59
Cijfer: 9

'Oh my god', juicht De Ruijter. 'Hier zitten kerstbomen in! Dit is echt lekker. Hij is meteen bitter en het smaakje blijft in je mond hangen. Je proeft ook echt een beetje die dennenboom. Lowlander kan dat gewoon.' Fioole: 'Ik heb niet het idee dat hier geen alcohol in zit. Dit is gewoon echt een biertje. Dit is lekkerder dan gewoon pils.' 'Ik vind het precies zo smaken als wat ik van een IPA zou verwachten', zegt Broeder. 'Je drinkt het ook niet zo snel weg als een frisje', vindt De Ruijter. Broeder: 'Dit zou echt bier kunnen vervangen. Als de rest wel alcohol zou drinken, zou ik hier echt net zo dronken van worden.'

'Opeens is alle smaak weg'

Virgin 0.0 (Desperados)
Type: Tequilabier
Alcohol: 0,0%
Kost: € 1,50
Cijfer: 6

'De associatie die ik heb met de normale despo verpest dit wel een beetje', zegt Broeder. 'Die drink je gewoon lekker weg, hij is misschien bitterder maar ook fruitiger. De geur van deze is heel sterk maar verder is het niks. Misschien moeten we er wat van die Bavaria bijdoen voor de smaak.' De Ruijter: 'Het begin is lekker maar dan gebeurt er niet zoveel. Je neemt een slok en opeens is de smaak weg. Er zijn wel echt lekkerdere 0.0-bieren dan deze.' Het eendoordeel is een magere voldoende. Fioole: 'Het is gewoon een beetje muffig, maar wel al meer bierig. Als je zin hebt in bier zou ik dit al wel sneller drinken dan die van Bavaria.' 'Het is een soort B-merk-variant van de despo', zegt Broeder. De Ruijter: 'Ze proberen het er te veel op te laten lijken en daardoor lukt het niet net.'

'Dit ruikt naar Augustinus'

Hazy Jane Alcohol Free (Brewdog)
Type: New England IPA
Alcohol: 0,5%
Kost: € 2,15
Cijfer: 5

'Het ruikt echt naar een NEIPA', vindt Broeder. 'Maar ook wel een beetje zoals Augustinus, zo'n muffige bierlucht.' Het verschil tussen de geur en de smaak is heel groot, aldus Fioole. 'Dan denk je: oh, dit wordt geweldig. Maar dan gebeurt er dus weer niet zoveel.' 'Het begint een beetje op afwaswater te lijken', beaamt Broeder, na een paar slokken. 'Ik kan de onderton niet helemaal plaatsen maar het smaakje een beetje naar brood of haverout.' De Ruijter: 'De gewone Hazy Jane met alcohol vind ik echt heerlijk. Die is heel fruitig en iets bitterder, waardoor de smaak goed blijft hangen. Hier verdwijnt dat gewoon heel snel.' 'Er zitten veel mouten in, waardoor je heel erg die graansmaak krijgt', voegt Broeder toe. Over de eindscore zijn ze het snel eens: een vijf. 'Oeh! De eerste onvoldoende', zegt Fioole enthousiast. 'Het is niet dat het écht vies is, maar ook niet lekker.' Broeder pakt snel zijn Fruity Lemon Lime van Bavaria er weer bij. 'Toch even wegspeelen.'

'Geen tien van drinken'

Epos (LaTrappe)
Type: Lichtblonde Trappist
Alcohol: 0,0%
Kost: € 1,89
Cijfer: 7

Volgens de brouwer is de vorig jaar verschenen Epos 'fruitig, kruidig en licht-hoppig met een aangename bitterheid en frisse afdrank'. 'Een beetje zuur ofzo', beoordeelt De Ruijter. 'Maar deze heeft tenminste geen gekke nasmaak.' 'Zoveel smaak zit er nou ook weer niet aan, maar ik vind hem wel lekker', reageert Fioole. 'Dit is echt een speciaalbiertje', vindt Broeder. 'Hij is wel een beetje waterig maar de smaak blijft echt hangen.' De Ruijter: 'Hij is vooral lekker omdat hij geen zoete nasmaak heeft.' 'Dat hoort ook niet bij bier', reageert Fioole. De Ruijter: 'Ik zou er hier geen tien van drinken, maar dat doe je ook niet met 0.0. Ik denk wel dat als je één of twee biertjes drinkt, het een goede vervanger zou zijn. Het is een dikke voldoende.'

Januari is echt een kutmaand om niet te drinken'

‘Smaakt naar Haribo-banaantjes’

Oaked blond alcohol-free (Cornet)
Type: Krachtig blond
Alcohol: 0,3%
Kost: € 1,63
Cijfer: 5

‘Het smaakt naar van die Haribo-banaantjes’, zegt Broeder na de eerste slok. ‘Ik ben heel erg in de war van dit biertje’, zegt Fioule. ‘Vooral die nasmaak is inderdaad een beetje bananig.’ Broeder: ‘In wijn zou ik dit nog wel een frisse smaak vinden, maar in bier echt niet.’ ‘Zelfs die Brewdog vond ik nog lekkerder’, zegt De Ruijter. ‘Die smaakte gewoon nergens naar.’ Ondanks het slechte begin wordt er toch doorgedronken. ‘Na meer slokken vind ik hem wel steeds minder erg worden’, zegt Broeder hoopvol. ‘Je moet wennen aan de zoetheid.’ ‘Het is wel een perfect adt-biertje’, oppert Fioule. Broeder sluit zich hierbij aan: ‘We geven een 5, maar als je een bak moet trekken is dit hem wel.’

‘Ruikt naar pis, smaakt naar karamel’

Nillis (LaTrappe)
Type: Donkere trappist
Alcohol: 0,0%
Kost: € 1,99
Cijfer: 8

‘Je kijkt echt heel vies’, lacht De Ruijter naar Fioule die met een afkeurende blik in haar glas kijkt. ‘Het ruikt naar pis’, antwoordt ze. ‘Ik heb niet zo’n zin om hiervan een slokje te nemen.’ De Ruijter: ‘Ik vind dit dus best wel lekker. Het heeft iets karamelligs, iets warmes. Het is niet heel zoet, maar het heeft wel iets chocolade-achtigs. Best wel knap dat ze er zoveel smaak in hebben kunnen krijgen.’ ‘Er gebeurt heel veel’, reageert Fioule, die het toch aandurft om te proeven. ‘Het heeft iets kerserigs. Ik heb in ieder geval wel het idee dat het een biertje is.’ Ondanks de teleurstellende geur, heeft de veelzijdige smaak het testpanel weten te overtuigen van een ruime voldoende. De Ruijter: ‘Zeker voor mensen die van donker bier houden, is dit wel echt lekker.’

‘Oh nee, oh nee’

o.o (Guinness)
Type: Stout
Alcohol: 0,0%
Kost: € 2,55
Cijfer: 7

De proeverij wordt afgesloten met de alcoholvrije variant van het bekende Ierse stout-bier, die eerst op de ‘juiste’ manier wordt ingeschonken: even schudden, een glas erop, omdraaien en rustig het flesje omhoog tillen. ‘Het ruikt in ieder geval wel al echt naar Guinness’, vindt Fioule. Na de eerste slokken volgen wederom afkeurende blikken. ‘Oh nee. Oh nee. Het smaakt een beetje naar drop. Ik vind dit echt niet lekker. Maar dat is misschien ook wel heel persoonlijk.’ Broeder: ‘Ik ben geen liefhebber van Guinness, dat zal niet helpen. Maar ik mis de diepte hier, hij is heel waterig.’ ‘Het is op zich goed nagemaakt’, vindt De Ruijter. ‘Maar als je echt heel erg van Guinness houdt, zou je hier niet blij van worden.’ Hoewel het niet helemaal hun smaak is, probeert het testpanel het objectief te beoordelen. Fioule: ‘In vergelijking met een normale Guinness zou ik het toch wel een 7 geven, want het is wel echt een biertje.’

Eindoordeel

‘De Winter IPA spant de kroon’, concludeert Fioule. Broeder: ‘Op een terrasje zou ik die wel sneller bestellen dan een vaasje.’ De Ruijter: ‘De twee biertjes van LaTrappe staan echt op nummer twee.’ ‘En die van Bavaria’, voegt Fioule toe. ‘Maar dat is eigenlijk gewoon limo.’

Bij verenigingen is Dry January nog niet gangbaar: ‘Ik moet uitleggen waarom ik niet drink’

Vincent Koerten (21 jaar, Security Studies en rechten) is lid bij Augustinus, vond dat hij gemiddeld in een week te veel dronk en was benieuwd of het mogelijk was in het studentenleven volledig nuchter te zijn. Daarom drinkt hij deze maand geen alcohol. ‘Het is niet heel gebruikelijk. Ik zit nog diep in het verenigingsleven en moet aan veel mensen uitleggen waarom ik niet drink. Vooral bij drankspelletjes is het lastig. Je kan wel water of fris erbij drinken, maar dan is de lol van het spelletje eraf. Maandag bij een eerstejaarsborrel hadden de organisatoren acht kratjes bier gehaald, maar toen ik vroeg of er ook wat non-alcoholisch was, is er uiteindelijk een klein beetje ranja uit het achterste van de kast tevoorschijn getoverd en heb ik de rest van de avond alleen maar water kunnen drinken.’ Hij ziet ook de positieve kanten. ‘Ik vind het wel fijn om te merken dat ik veel uithoudingsvermogen heb en dat ik mezelf niet helemaal alcoholist hoeft te noemen.’ Minerva-lid Tijs Boeschoten Hospers (22 jaar, rechten, Nederlandse taal en cultuur) doet deze maand ook zelfstandig mee, samen met een clubgenoot. ‘Ik merk dat het veel chillier is voor mijn mentale gezondheid. Je bent de dag erna niet brak en voelt je niet slecht.’ Op een borrelavond drinkt hij nu fris of spa rood van de tap. ‘Het is wel een verandering. Bij een clubavond is alcohol drinken standaard. Vrienden vragen met een lach op hun gezicht: ‘Waarom drink je geen biertje mee?’ Het blijft allemaal vriendschappelijk, maar het kan wel als dwingend worden ervaren. Het geeft

een interessante dynamiek dat iedereen dronken wordt, maar ik niet. Dat maakt de andere studenten ook ongemakkelijk.’ Oké, hij heeft één wijntje gedronken, geeft hij toe. Maar gaat de rest van maand houdt hij alcoholvrij. Daarbij kan hij in ieder geval gebruikmaken van de gratis o.o-biertap, aan het eind van de grote bar bij Minerva. Uit een rondgang langs de studentenverenigingen blijkt dat Dry January nog niet heel gangbaar is. Bij Augustinus, Minerva en Quintus zijn er in ieder geval geen extra initiatieven. Volgens Minerva-voorzitter Mathilde Deelen is daar ook geen grote behoefte aan. Lisa Schreuder, bestuurslid bij Quintus, laat weten dat een aantal leden deze maand meedoet en dat de vereniging dit vooral aanmoedigt. Luc Werksman mailt dat spelletjesvereniging Het Duivelsei zich ook niet bezighoudt met Dry January, maar dan wel met de reden dat de vereniging ‘bepaald geen drankcultuur’ heeft. Veel leden drinken zelfs helemaal niet, of hooguit een Apple Bandit op een avond, aldus Werksman. Naast Minerva schenkt ook Quintus het gehele jaar door o.o-bier (niet gratis) en ziet deze maand een stijging daarvan. Jibbe Smalbrugge, voorzitter bij Augustinus, laat weten dat er door het jaar heen alcoholvrij bier voor een lagere prijs wordt verkocht. Gemiddeld gaat er per week één kratje o.o doorheen, afhankelijk van tentamenweken of feesten is dat meer of minder. Wie zich wil laven aan alcoholvrij bier is in ieder geval 30 cent goedkoper uit. (Marieke Nolten)

De chirurgijn kneep niet alleen citroenen uit

Bij het zien van een oud VOC-schip raakte huisarts Ton Zwaard gefascineerd door de vraag: hoe bestreed men aan boord en in De Oost ziektes? Hij dook in de archieven en promoveert dinsdag op ‘een ongeschreven deel van de geschiedenis’.

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

In de nacht van 4 op 5 januari 1699 klonk een enorm kabaal in Batavia, de hoofdstad van Nederlands-Indië. Door hevige aardbevingen stortten huizen in en werd de stad overspoeld door modderstromen. Enorme stank en onhygiënische omstandigheden, samen met het tropische klimaat, gaven infectieziekten vrij spel met veel zieken en doden als gevolg.

Het is een van de vele gebeurtenissen gedurende de aanwezigheid van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) in Azië, waarbij goed opgeleide chirurgijns hard nodig waren.

Zo begint promovendus Ton Zwaard zijn proefschrift. Na jarenlang gewerkt te hebben als huisarts in Druten, besluit hij na zijn pensioen te promoveren op de geschiedenis van zijn vak.

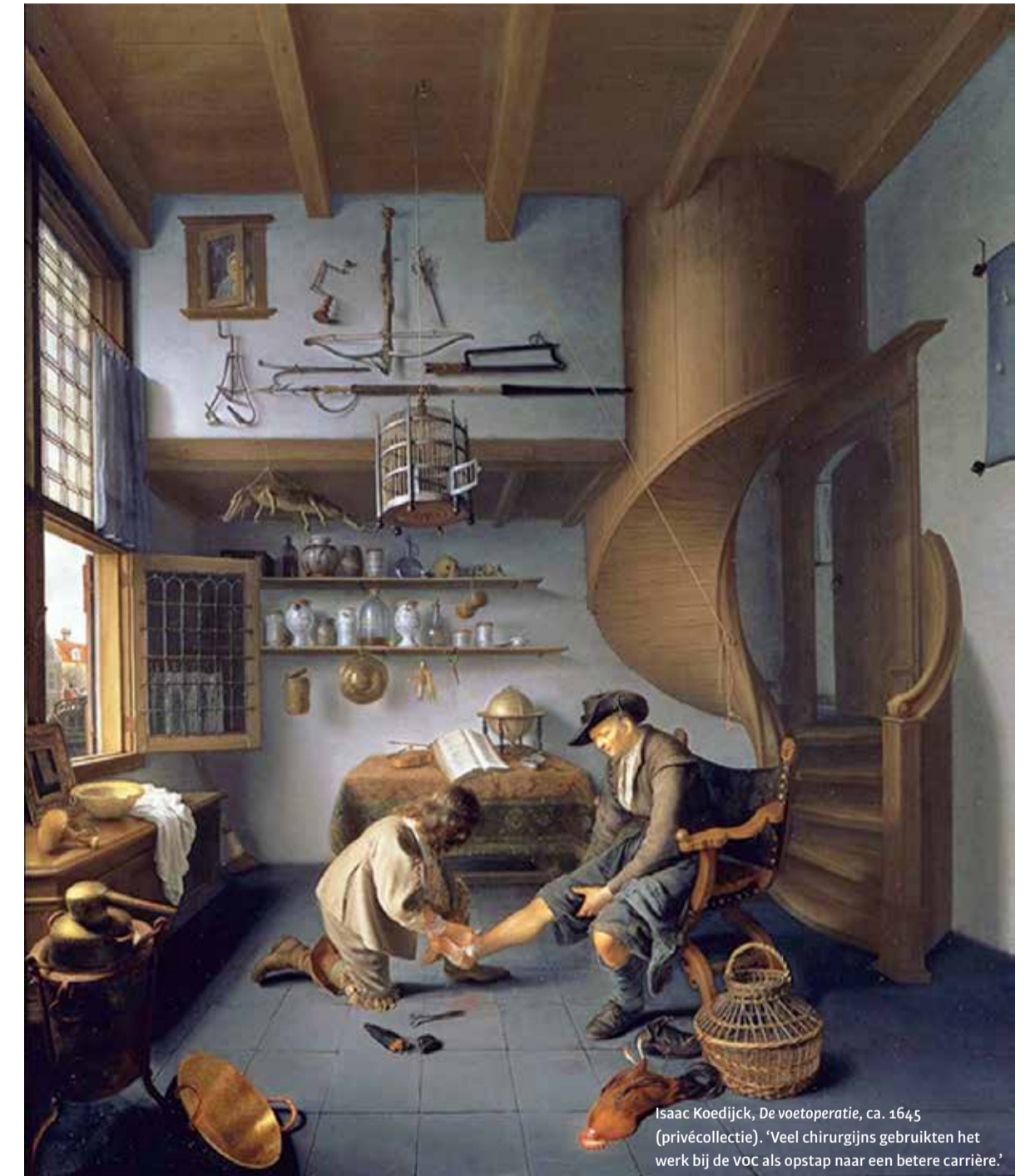
Het begon te kriebelen toen hij in 2002 bij het Scheepvaartmuseum in Amsterdam een replica van een VOC-schip bewonderde. ‘Jeejemina, dacht ik. Bijna twee eeuwen lang voer dit soort schepen met zo’n driehonderd man naar Azië. Hoe moest dat toch met alle ziekten en mensen die overleden? Toen ik me erin ging verdiepen, kon ik maar weinig vinden over mijn vak in die tijd.’

Hoewel hij nog werkzaam was als huisarts en onderwees op de Radboud Universiteit in Nijmegen, besloot Zwaard te promoveren na een cursus waarin hij leerde zich ‘meer te bekwanen in het doen van historisch onderzoek’.

‘Het algehele beeld van chirurgijns aan boord van schepen is dat ze constant in de weer waren met citroenen om die boven de monden van bemanningsleden uit te knijpen en hen van scheurbuik te genezen, maar dat is slechts een klein deel van hun werk.’

Allereerst moest Zwaard zich verdiepen in originele VOC-bronnen. ‘Dat heeft me heel wat uurtjes gekost in het Nationaal Archief van Den Haag. Alles is wel in het Nederlands, maar het is een heel ander taalgebruik. Voor ik dat überhaupt kon lezen, ging er zeker wel een jaar overheen.’ Zwaard onderzocht de periode tussen 1602 en 1795, volgens hem ‘een vrij ongeschreven deel van de geschiedenis’. Hoewel veel bekend is over het werk van chirurgijns aan boord van VOC-schepen, is veel minder onderzoek gedaan naar hun werk in Azië tussen 1602 en 1795. Wie in die tijd als chirurgijn naar Azië vertrok, kwam terug als een heel ervaren, breed opgeleide heelmeester. ‘Je was verantwoordelijk voor al het VOC-personeel en dat kreeg een hoop gezondheidsproblemen voor de kiezen: malaria, scheurbuik, bedrijfsongevallen, psychische stoornissen, besmettelijke ziekten, de gevolgen van aardbevingen en van oorlogen.’

Iemand die zoveel gevaren moest zien te verhelpen, werd aan een uitvoerig examen onderworpen. Een van Zwaards meest bijzondere vondsten is een chirurgijnsexamen uit 1785. ‘Hiermee heb ik aangetoond dat chirurgijns zich ook bezighielden met interne ziektes, wat in die tijd eigenlijk alleen aan universitair opgeleide dokters was voorbehouden. De VOC was erg streng, nam de zorg voor het personeel erg serieus en wilde geen kwakzalvers aan het bed

Isaac Koedijck, De voetoperatie, ca. 1645 (privécollectie). ‘Veel chirurgijns gebruikten het werk bij de VOC als opstap naar een betere carrière.’

van de patiënt hebben. Als je als opperchirurgijn het examen slecht aflegde, kon je zelfs gedegradeerd worden naar onderchirurg.’

Hoe zwaar het examen was, blijkt uit een reisverhaal uit 1680 van de Duitse chirurgijn Christophor Fryke dat Zwaard wist op te sporen: van de twaalf kandidaten die het scheepschirurgijnsexamen aflegden, wist slechts de helft het te halen. ‘Mensen kwamen van heinde en verre om bij de VOC te werken, omdat er voor hen in hun thuisland blijkbaar niet genoeg werk was. Anderzijds kon men in een paar jaar tijd behoorlijk wat verdienen door met de VOC in zee te gaan.’

Ongeveer de helft van de chirurgijns keerde na een dienstverband van drie jaar terug naar Europa. ‘Dan hadden ze behoorlijk wat geld verdiend en erg veel ervaring opgedaan. Dat gaf natuurlijk een bepaalde mate van status. Vaak begonnen ze bij terugkomst een eigen praktijk in een Nederlands dorp. Veel chirurgijns gebruikten het werk bij de VOC als opstap naar een betere carrière.’

Een van de vele problemen waar de chirurgijns in Azië mee te maken kregen, was het tekort aan geneesmiddelen. ‘Op die VOC-schepen gingen ook geneesmiddelen mee en die moesten de overtocht ook doorstaan. Die kisten met geneesmiddelen schoven - zeker tijdens zware stormen - alle kanten op en werden nat van de golven, waardoor geneesmiddelen vaak verrot of in gebroken toestand aan-

kwamen. Dat probleem heeft de VOC twee eeuwenlang niet weten op te lossen.’

De Heren Zeventien - het VOC-bestuur - opperde dat de medicijnen ter plekke moesten worden vervaardigd. Maar een samenwerking met de lokale bevolking kwam er in die tijd niet.

‘Er heerste een te sterk superioriteitsgevoel. Want wat weten die eenvoudige lui daar nou? Lokale genezers moesten ook van het VOC-personeel afblijven, want de Noord-Europese geneeskunde was leidend. Achteraf gezien was dat misschien een gemiste kans, want als het om tropische ziekten ging, hadden ze best de hulp van lokale mensen kunnen gebruiken.’

Zwaard wil niet oordelen over de chirurgijns met de kennis van nu. ‘Ook de dokters van nu weten niet alles. Op dit moment zitten er tienduizend mensen thuis vanwege covid en chronische vermoeidheid. Probeer je te realiseren hoe mensen over driehonderd jaar denken over onze gezondheidszorg. Het is fantastisch om te zien welke mooie geneeswijzen er tegenwoordig zijn. Maar kijk ook eens naar wat medici allemaal niet kunnen en probeer als dokter een beetje een bescheiden rol in te nemen.’

Ton Zwaard, Chirurgijns in den vreemde. De geneeskundige zorg van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) voor haar personeel in Azië. Promotie is dinsdag 21 januari

Toekomstige bazen kunnen studieschuld afbetalen

Steeds meer bedrijven bieden vanaf 2025 de mogelijkheid aan werknemers om hun studieschuld belastingvrij via hun loonstrook af te betalen. ‘Werknemers kunnen soms de helft van hun studieschuld terugverdienen.’

DOOR MARCIELLE VAN DER KRAAN

De regeling om voor specifieke ‘fiscaalvriendelijke doelen’ een deel van je salaris belastingvrij over te maken, bestaat al even. Zo kun je dit geld gebruiken om te betalen voor een sportabonnement, een cursus, extra reiskosten of de inrichting van een thuiswerkplek.

Meerdere grote bedrijven plaatsen nu ook het afbetalen van de studieschuld aan DUO in dit rijtje, meldt *RTL Nieuws*. Zo kunnen werknemers het maandelijks aflossingsbedrag van hun brutosalaris af laten trekken, zodat ze over het inkomen dat gebruikt wordt om de schuld af te lossen geen loonbelasting hoeven te betalen. Bedrijven als TNO, ProRail, ING, KPN, het UWV, Schiphol en de Rijksoverheid hebben deze optie. Per werkgever verschilt de hoogte van het bedrag voor het afbetalen van de studieschuld. Zo gaat het bij TNO om een maximum van 2000 euro per jaar tot een maximum van 8000 euro totaal, bij KPN om maximaal 5000 euro per twee jaar en bij de Rijksoverheid om het maximaal aflossen van 2000 euro per jaar. ‘Werknemers kunnen soms zelfs de helft van hun studieschuld terugverdienen met deze regeling als ze een aantal jaar aflossen via het keuzebudget’, vertelt Casper Cornelisse, voorzitter van Vakbond CNV Jongeren. ‘Hoeveel je uiteindelijk hierdoor kunt besparen, hangt onder andere van je cao af.’ Hoe werkt dat dan precies? Je betaalt jaarlijks een deel van je schuld terug aan DUO en aan het eind van het jaar stuur je een bewijs van al die betalingen naar je werkgever. Die haalt het bedrag

uit jouw individueel keuzebudget (IKB) en keert het bedrag vervolgens netto aan jou uit. Het verschil tussen bruto en netto mag jij dan houden en zou je zelfs nog kunnen gebruiken om nog extra af te lossen. De totale korting die je op deze manier op je studieschuld krijgt, hangt af van het maximale bedrag dat je van je werkgever op deze manier mag gebruiken, je inkomen en de belastingstijf waarin je zit.

‘Als je zo’n regeling aanbiedt, trek je heel veel jonge werknemers aan’, aldus Cornelisse. ‘Je biedt ze meer financiële zekerheid en rust in een tijd waarin jonge generaties het lastig hebben op de woningmarkt en die studieschuld zwaar weegt op hun mentale gezondheid.’

‘Als pechgeneratie kun je zelf het heft in handen nemen’

Het idee is ooit in een werkgroep van CNV Jongeren ontstaan, vertelt de voorzitter. ‘We wilden acties bedenken om problemen waar jongeren tegenaan lopen te verhelpen. Daarop zijn we in gesprek gegaan met de Belastingdienst en cao-onderhandelaars en kregen we groen licht. Het is een goed voorbeeld van hoe je als pechgeneratie zelf het heft in handen kunt nemen en niet wacht tot de overheid het voor je oplost. Ik hoop dat veel werkgevers dit voorbeeld zullen volgen.’ Momenteel biedt de Universiteit Leiden deze mogelijkheid nog niet aan werknemers, laat woordvoerder Caroline van Overbeeke weten.

Waarom is defensie opeens een Leids profileringsstema?

En deel van de universiteitsraad wil niet dat defensie in de universitaire profileringsstema’s wordt opgenomen. ‘Waarom nemen we politiek stelling in een advies?’

DOOR VINCENT BONGERS

De universiteit wil aan de buitenwacht laten zien op welke onderzoeksgebieden de meeste aandacht komt te liggen. In het document Profileringsstema’s Universiteit Leiden worden vijf domeinen beschreven waaronder ‘vrede, recht, democratie en bestuur’. Onder dit domein vallen drie profileringsstema’s: ‘veiligheid, cybersecurity en defensie’.

Dat laatste thema zorgde maandag tijdens de universiteitsraad voor veel discussie. Een raadscommissie had een conceptadvies aan het college opgesteld over de Profileringsstema’s. Daarin staat onder andere dat in de commissie ‘de zorg wordt geuit over verder investeren in defensie en de vraag of defensie een centrale plek in ons profiel verdient, zowel nu als ook op lange termijn, en wat de bewegredenen achter deze centrale plek zouden zijn’.

‘Ik schrok van die zin’, zei Friso Croon Boucher van studentenpartij ons. ‘Daarmee doen we een politieke uiting. Dat is niet de taak van de raad.’ Michel Vermeer van studentenpartij DSP-SC was het daar niet mee eens. ‘Die vraag werd breed gedragen in de commissie, dus ik vind niet dat deze eruit hoeft. Het is ook niet per se iets politieks. Het conflicteert met de profielen die in 2022 zijn vastgesteld voor Campus Den Haag waar defensie helemaal niet wordt genoemd, wel vrede en

veiligheid. Het onderzoek dat mogelijk gekoppeld is aan defensie vindt daar plaats.’

Croon Boucher: ‘Hoezo conflicteert dat? Defensie is toch onderdeel van vrede en veiligheid? Waarom gaan we daar zo politiek op in?’

Het werd tijdens de vergadering duidelijk dat ‘defensie’ later is toegevoegd aan het profielfunctie document omdat er veel subsidie beschikbaar is voor deze sector.

Volgens Femke Spaargaren van studentenpartij PBM’s verklaarde de beleidsmedewerker van het universiteitsbestuur met wie de commissie heeft gesproken dat er al onderzoek naar defensie wordt gedaan. ‘Ze willen het bestje bij de naam noemen en ik ben het daarmee eens.’

Joost Augusteijn van personeelspartij LAG vond dat geen goed idee. ‘Willen we defensie als kerntaak zien? Op termijn ga je daar ook meer in investeren. Het stuk is niet alleen een exercitie met woorden. Je gaat uiteindelijk selecteren en daarvoor is er minder geld om iets buiten de thema’s te onderzoeken.’

Agur Sevink van personeelspartij UB stelde voor om het zinsdeel ‘de zorg wordt geuit over verder investeren in defensie’ te schrappen uit het advies en het college te vragen of ‘defensie een centrale plek in ons profiel verdient, en wat de bewegredenen achter deze centrale plek zouden zijn’.

Daar was een meerderheid van de raad het mee eens. Kroon Boucher vond dat nog steeds ‘een waardeoordeel’, maar legde zich erbij neer. Vermeer liet weten dat zijn partij een negatief advies geeft over het profielfunctie document als ‘defensie’ niet wordt geschrapt. Op 3 februari spreekt de raad met het college over het onderwerp.

Waarom we niet zonder Urban Studies kunnen

Werkzaamheden in Madurodam in 1964. Foto Eric Koch/Anefo

Nu Engelstalige opleidingen onder vuur liggen, vrezen studenten van Urban Studies het ergste. Hun interdisciplinaire bachelor mag niet verdwijnen, betoogt **Anouk Moritz**.

‘Tegen de tijd dat deze bezuinigingen zijn doorgevoerd is dit kabinet allang niet meer aan de macht’

Veel van deze opleidingen worden alleen in Leiden aangeboden en als ze verdwijnen is dat niet alleen een verlies voor deze universiteit, maar voor het hele land. Voor de studies die nog niet ten dode zijn opgeschreven door de fusie, zoals African Studies en Midden-Oostenstudies, is er nu een nieuwe eis opgenomen in de wetsvoorstellen voor het hoger onderwijs: de onderwijsstaal moet Nederlands worden.

Zoals velen binnen onze universitaire gemeenschap al beseffen, betekent deze eis een stille teloorgang voor Engelstalige opleidingen. Niet alleen internationale studenten kiezen voor Engelstalige bacheloropleidingen; ook Nederlandse studenten kiezen om diverse redenen voor studies of tracks die in het Engels worden gegeven. Als alle bacheloropleidingen verplicht Nederlands worden, zal dat de internationale gemeenschap van medewerkers en studenten in Leiden flink uitdunnen, en het maakt de opleidingen dus ook minder aantrekkelijk voor Nederlandse studenten. Met name bij de kleinere studies binnen Geesteswetenschappen zal het aantal inschrijvingen waarschijnlijk fors dalen. Als ze nu niet worden stopgezet, bestaat er een grote kans dat ze later alsnog worden wegbezuïgd bij een daling van het aantal inschrijvingen als gevolg van de veranderende onderwijsstaal.

Gezien de nationale bezuinigingen, de strenge beperkingen op Engelstalige opleidingen en de zware klappen voor de Leidse geesteswetenschappen, lijkt het slechts een kwestie van tijd voordat Urban Studies ook in gevaar komt. Hoewel wij hier als huidige studenten zelf geen gevolgen van zullen ondervinden, zou het een groot verlies zijn voor de universiteit, toekomstige studenten en academisch onderzoek. Urban Studies is de enige bachelor van zijn soort in Nederland. Het is een interdisciplinaire opleiding die minder dan tien jaar geleden in het leven is geroepen en die sociale wetenschappen, geesteswetenschappen, natuurwetenschappen en rechten samenbrengt. Onze docenten en studenten hebben diverse achtergronden en brengen verschillende perspectieven met zich mee. En juist nu, in een tijd van ongekende verstedelijking waarin meer dan de helft van de wereldbevolking in steden woont, is ons curriculum van onschatbare waarde voor de kansen en uitdagingen van een samenleving die zich in rap tempo ontwikkelt.

Nederland is een fascinerend land om steden te bestuderen. Het staat bekend om zijn innovaties, van multimodaal vervoer tot stedelijke biodiversiteit. We werken bij Urban Studies niet vanuit een ivoren toren – het begint bij de ingang van onze campus, maar we doen onderzoek naar taalkundige diversiteit in Den Haag, daklozenbeleid in Utrecht, duurzaamheidsinitiatieven in Rotterdam en toerismeregulering in Amsterdam.

Als gevolg van de nieuwe strenge eisen voor de onderwijsstaal bestaat het risico dat Urban Studies (net als veel andere opleidingen) noodgedwongen wordt omgezet naar

het Nederlands. Universiteitskoepel UNL pleit al jaren voor het recht om een numerus fixus in te voeren voor Engelstalige opleidingen en werkt aan de uitbreiding van Nederlandstalige opleidingen, maar in de nieuwe ‘Wet Internationalisering in Balans’ worden deze inspanningen verdraaid tot een nationalistische eis om universiteiten vrijwel volledig op het Nederlands te laten overstappen, ongeacht de hoge kosten, zowel financieel als intellectueel.

Hoewel we absoluut geen bezwaar hebben tegen een Nederlandse track van Urban Studies, vrezen we dat een gedwongen overgang naar het Nederlands onder de nieuwe Toets Anderstalig Onderwijs (TAO), in combinatie met de forse bezuinigingen zal leiden tot een forse daling in inschrijvingen en het ontslag van een groot aantal docenten. En dan verliezen we niet alleen internationale studenten – veel Nederlandse studenten kiezen er tegenwoordig voor om hun bachelor in het Engels te volgen, en dat geldt ook voor deze opleiding.

Dit is wat studenten te zeggen hebben over waarom we niet zonder Urban Studies kunnen:

‘Om complexe vraagstukken zoals klimaatverandering, politieke spanningen en de woningcrisis aan te pakken, moeten we begrijpen hoe de ongelijkheden die ten grondslag liggen aan deze problemen in stand worden gehouden. Urban Studies is een multidisciplinaire opleiding waarin studenten kunnen onderzoeken hoe economie, milieu en cultuur met elkaar in wisselwerking staan en leren verbindingen te leggen die essentieel zijn voor het verbeteren van steden en zo ook het leven van mensen.’

‘Het biedt een veelzijdig en breed scala aan sociale wetenschappen die van pas kunnen komen in verschillende beroepen. Denk bijvoorbeeld aan politici – die hebben ook kennis van de maatschappij, psychologie en economie nodig zodat ze bredere denkwijzen kunnen ontwikkelen om zo het leven van mensen te kunnen verbeteren door middel van beleid.’

‘Steden bestaan niet in een vacuüm en om steden te bestuderen hebben we een interdisciplinaire aanpak nodig zoals we leren bij Urban Studies. Het stadleven is zo chaotisch en er wordt nog maar sinds relatief korte tijd onderzoek gedaan naar steden, dus als we de studie schrappen, snijden we onszelf in de vingers, want steden zijn de toekomst. Door je te verdiepen in filosofie, psychologie, geschiedenis en de topografie van de stad kun je innoveren en ruimtelijke, sociaal-culturele en zelfs politieke uitdagingen in steden aanpakken.’

Dit zijn slechts enkele van de reacties die we van medestudenten hebben ontvangen, maar de boodschap is duidelijk: Urban Studies is nu meer dan ooit een onmisbaar vakgebied, en het is belangrijk dat de opleiding in het Engels wordt aangeboden. Hoewel Urban Studies voldoet aan de eisen van de ‘Toets Anderstalig Onderwijs’, zijn we net als Universiteiten van Nederland tegen de handhaving van zo’n draconische maatregel die politiek theater boven het algemeen belang stelt. Samen met de enorme bezuinigingen zijn de ‘Wet Internationalisering in Balans’ en de TAO een aanval op het Nederlandse hoger onderwijs.

In februari vierde de Universiteit Leiden haar 450-jarig bestaan. Dick Schoof is nog geen half jaar minister-president. Onze steun reikt verder dan de twintigduizend mensen die op een druilerige novembervdag in actie kwamen voor het landelijke protest; de publieke opinie staat aan de kant van het hoger onderwijs. Tegen de tijd dat de bezuinigingen en taalvereisten zijn doorgevoerd – ten koste van studies, onderzoekers, studenten en academisch onderzoek – is dit kabinet allang niet meer aan de macht. Als studenten doen wij een oproep aan het College van Bestuur om op te komen voor het hoger onderwijs en niet te schikken naar deze regressieve, kortzichtige agenda. We zullen met duizenden de straat op blijven gaan, maar we kunnen het hoger onderwijs niet redden zonder jullie hulp.

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4.500 te boven gaan

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 11 leerlingen. Groep 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs:** *Engels, 3 mbo. *Nederlands, brugklas mavo-havo. *Rekenen, VSO Waterland. *Nederlands, 4 havo. **Leiden-Zuid**, *5 leerlingen basisonderwijs. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoo-men@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijftien woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet b.v., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, | +31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
weekbladmare@protonmail.com
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 5.000

Hoofredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marcielle van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Marieke Noltén (stagiair)

Medewerkers:
Emiel Beinema | Lente van den Berg | Remco Breuker | Lisa Boshuizen | Josette Daemen | Lorenzo Gerritsen | Mathijs de Jong | Pol Koopman | Henrik Laban | Zahra Menguellati

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties: Bas van der Schot | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties:
Bureau van Vliet b.v., Wateringweg 129,
2031 EG Haarlem, Telefoon 023 - 571 47 45
E-mail sales@bureauvanvliet.com
bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emar | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

CULTUUR

Het was de tuinman die 796 gedroogde planten verzamelde

Onderzoekers van Naturalis hebben de oorsprong van een achttiende-eeuws herbarium, een reeks boeken met gedroogde planten, weten te achterhalen.

DOOR MARK REID

Na vergelijking van de plantensoorten in de verzameling, de naamgeving van de planten, het papier waaruit de boeken zijn samengesteld en een vergelijking met andere herbaria, concluderen de onderzoekers dat de collectie in de Leidse Hortus Botanicus is samengesteld aan het begin van de achttiende eeuw.

De oorsprong van het herbarium was eerder niet bekend. Het enige dat wel vaststond was dat het ooit eigendom was geweest van Simone d'Oignies, een Leuvense chirurg in het Oostenrijkse leger. Daarom staat het werk bekend als het d'Oignies-herbarium. De vermoedelijke samensteller van het werk is Jacobus Ligthoet, een tuinman die bijna 50 jaar in de Hortus werkte. In archiefstukken is terug te vinden dat in zijn nalatenschap een uitgebreid herbarium voorkwam dat overeenkomt met de beschrijving van het d'Oignies-herbarium.

Het herbarium bestaat in totaal uit zes boeken met daarin 796 gedroogde planten. Met hulp van plantenkenners identificeerden de onderzoekers 618 verschillende soorten planten, waarvan bijna de helft inheemse Nederlandse planten zijn, en een aanzienlijk deel uit het Mediterrane gebied komt.

Slechts een kwart van de planten in het werk stonden te boek als medicinaal, wat de onderzoekers extra zekerheid gaf dat het werk zijn oorsprong vond in een botanische tuin. Ook zijn de planten met zeer veel zorg aan het papier vastgemaakt, waarbij alle botanische kenmerken goed zichtbaar zijn.

Gruizige indie met volop oomph

Op het festival Out of the Ordinary gaan de punkrockers van Maria Iskariot de tent afbreken en gooit de grote belofte Hippy hoge ogen.

DOOR MARK REID
FOTO PAR-PA-FOTOGRAFIE

Met een goeie selectie aan opkomende en gevestigde bands gooit het Out of the Ordinary-festival voor alternatieve muziek in de Nobel en Scheltema hoge ogen. Naar eigen zeggen staat het festival vol met rammelen-de indierock en gruzige postpunk, en daar staan zeker een paar acts tussen die je in de gaten moet houden. Grijp je kans om die nu nog van dichtbij te kunnen bekijken op een klein podium. *Mare* licht er een paar uit. Baby Berserk heeft zijn oorsprong in de modeopleiding van de Gerrit Rietveldacademie en dat is nog steeds terug te zien in de outfits waarin dit trio het publiek blootstelt aan hun springerige electro. 'Ik maak altijd iets speciaals voor mijn optredens', zei zangeres Lieselot Elzinga in *nrc*, dus het is afwachten in welke hoedanigheid ze in Leiden verschijnt. Geen drummer meer? Geen probleem, dacht

Pip Blom, leadzanger van de gelijknamige band. Sinds een jaar treedt de groep op met een drumcomputer en een net iets aangepaste sound, maar met nog evenveel *oomph*. Belgische punkrockers Maria Iskariot gaan zeer waarschijnlijk Scheltema afbreken, niet in de laatste plaats met hun vunzige cover van *Dat vind ik lekker* van landgenoten Gorke. Sta in ieder geval klaar om de zangeres en gitarist Helena Cazaerck op te vangen als ze al zingend het publiek in duikt. Naast de verschillende bands is er in de Marktsteeg tussen de Nobel en Scheltema ook eten verzorgd door Bar Lokaal, speciale lichtkunst en een merckraam van platenzaak Plato. Grootste belofte van Out of the Ordinary is misschien wel Hippy, die ondanks dat ze slechts één nummer op Spotify hebben staan, eerder deze maand op showcase-festival Eurosonic/Noorderslag door 3voor12 wel werden uitgeroepen tot het beste optreden: 'Steengoed. Deze band moet ieder Nederlands festival willen hebben.' Op 1 februari staan ze in Leiden, ga maar kijken of ze het waarmaken.

Out of the Ordinary, Nobel & Scheltema, zaterdag 1 februari.
Tickets via outoftheordinary-festival.nl

‘Proefpersonen laten alles relaxed over zich heen komen’

DOOR LISA BOSHUIZEN
FOTO TACO VAN DER EB

Wat doe je bij het Centre for Human Drug Research (CHDR)?

‘Wij testen geneesmiddelen door middel van *clinical trials*. Als meetassistent bij de afdeling *central nervous system* kijk ik hoe een middel zich gedraagt in mensen. We onderzoeken de bijwerkingen, de veilige dosis en hoe snel het middel wordt afgebroken in het lichaam.

‘Bij een geneesmiddelenonderzoek zijn er speciale lichtcondities en wordt er gezorgd dat alles in elke kamer gelijk is. Maar naast medicijnen testen we ook drugs. Het gebruik van ketamine is bijvoorbeeld een tripstudie, dat heeft een hele andere set-up: dan komen er plantjes bij, kaarsjes, soms een moodlight.

‘Laatst was ik heel benieuwd wat ik bij zo’n studie zou aantreffen zodra ik de deur open zou doen. Ik had heel hoge verwachtingen en dacht: de proefpersoon zit vast in een trip. Toen ik binnenkwam, ging ik daarom heel zacht praten. Maar de proefpersoon zei direct dat zij waarschijnlijk een placebo had.’

Wat voor testjes neem je af?

‘Er zijn verschillende testen die pijnstimulansen testen of kijken naar wat er in de hersenen gebeurt. Sommige duren lang en zijn niet zo leuk om te doen. Je hebt bijvoorbeeld een test waarbij de proefpersoon tien minuten lang naar een muur moet kijken en ik elke minuut

“ogen open, ogen dicht” moet zeggen. ‘In het begin dacht ik dat de pijnstestjes grimmig waren. Omdat de proefpersoon zelf moet aangeven wanneer het te ver gaat, kan de pijn soms hoog oplopen. Maar meestal valt dat allemaal mee: het duurt maar heel kort en zij hebben het zelf in de hand.

‘Nieuwe studies en technieken houden het leuk en leerzaam. Een meer geavanceerde methode is bijvoorbeeld de zogeheten Transcraniële Magnetische Stimulatie. Je scant dan met een machine over het hoofd totdat je de juiste hotspot hebt gevonden. Dan stuur je via het elektromagnetisch veld een puls naar de hersenen die weer doorgaat naar de spier. Zo test je hoeveel stimulatie er nodig is voor de zenuw om een signaal te krijgen. Dat kan interessant zijn voor depressies of verlammingen.’

Bouw je een band op met proefpersonen?

‘Ik ben echt een kletskaus. De proefpersonen verblijven hier een tijdje, dus je begint dan ook mensen te herkennen. Naast een werkplek is het ook het verblijf van je gasten die gewoon in de woonkamer zitten te Netflixen. Er komen allerlei verschillende typen mensen die ik niet zo vaak tegenkom in het dagelijks leven. Daar komen vaak bijzondere gesprekken uit voort.

‘Gisteren was er een jongen van mijn leeftijd die projectontwikkelaar wilde worden. Het vastgoed is een wereld waarvan ik niks weet. Maar toch hebben we een halfuur lang doorgepraat omdat hij het zo interessant kon vertellen.’

Zou je ooit zelf proefpersoon willen worden?

‘De mensen die hier komen zijn ook hele relaxte personen die alles over zich heen laten komen en het allemaal prima vinden. Zij zien het als een makkelijk zakcentje. Mij spreekt dat wat minder aan. Ik wil graag de controle behouden en actief bezig blijven. Daarnaast weet ik ook niet of ik het volhoud om hier een hele dag te gaan zitten. Ik val best snel in slaap.’

COLUMN | ZAHRA MENGUELLATI

Waarom het helemaal niet erg is om schara te zijn

In mijn eerste column beloofde ik dat ik vaker vanuit Den Haag in Leiden zou langskomen. En nou, dat heb ik gedaan: elke vrijdag. Ik ben de stad tijdens mijn wandelingetjes langs (toen nog) zonovergoten terrasjes steeds meer gaan waarderen.

Halverwege november betrapte ik mezelf met een AH To Go havermelkcapuccino, ik kan het nog niet helemaal aan om dat weg te laten) en een matchakoekje. Maar dat is nog niet alles. Intussen rijd ik op een Swapfiets rond, heb ik al eens dronken van studentenverenigingsbier een kapsalon besteld (althans, een poging gedaan tot) en is Harlem 6 mijn favoriete boetiekje. Eind vorige maand leidde ik mijn

vriendin met enthousiasme rond en eindigden we de middag met red-velvet koffie bij Paco Ciao. Je zou dus wel kunnen zeggen dat het Marie-Claireschap enigszins besmettelijk is.

Wat is daar eigenlijk zo erg aan? Op het internet is het trendy om studenten belachelijk te maken vanwege hun taalgebruik en levensstijl. Ze worden uitgelachen vanwege hun afko’s en zelfs dé eigenaar van @dehaarclipvanmarieclaire schaamt zich als ze die in het dagelijks leven gebruikt. Eigenlijk zijn ze toch heel leuk en origineel? Matcha-lattes zijn oprecht echt heel lekker (en beter voor je dan koffie). Haarclips zijn superhandig. We ontkomen als studenten niet aan veryupping. Voor velen is de studententijd een overgangsfase naar Randstedelijke young urban professional.

Als je gaat studeren in een grote stad, ga je toch bij trendy zaakjes eten. Het begint bij Bagels & Beans en eindigt bij, nou, Paco Ciao. Misschien moeten we dat omarmen en gewoon schara (schaamteloos Randstedelijk) zijn. Er is niks mis mee om als student een eigen gemeenschap en cultuur te hebben. Ook als je lam

zuipen in een kroeg daarbij hoort.

Waar we wel voor moeten waken, is eenheidsworst. Mensen hebben een probleem met de uitsluitende studentenverenigingscultuur. Verenigingen met alleen blonde koppen, die moet je als student met een migratieachtergrond vermijden. Ze hebben nou eenmaal niet de beste reputatie als het gaat om diversiteit en vrouwvriendelijkheid. Of dat klopt, verschilt per vereniging en dispuut, maar er zitten altijd rotte appels tussen.

Juist hierom moeten we ons niet afscheiden van elkaar. Multiculturaliteit zit ingebakken in de Nederlandse samenleving, laten we het niet uit de weg gaan in het studentenleven. Neem een voorbeeld aan mij; de kebab bestelde ik in dronken Arabisch, de Swapfiets kreeg ik van mijn werk bij een Libanees restaurant, matcha heb ik ontdekt door snacks te proberen uit een Japanse winkel. Sure, we kunnen best grapjes maken over afkortingen. Laten we ons echter niet schamen of verontschuldigen voor student-zijn. In plaats van onszelf te verdelen in het archetype internationale student en Marie-Claire, kunnen we zowel inclusief als schara zijn.

Zahra Menguellati is student International Studies

‘Studenten ontkomen niet aan veryupping: het Marie-Claireschap is besmettelijk’